

59. Fuâd et-Tekerli'nin geniş gölgeli bir ağacın altında (tahte şeceratin vârifeti'z-zilâl) adlı kısa öyküsü üzerine bir inceleme

Gürkan DAĞBAŞI¹

Selin YAZICI²

APA: Dağbaşı, G. & Yazıcı, S. (2023). Fuâd et-Tekerli'nin geniş gölgeli bir ağacın altında (tahte şeceratin vârifeti'z-zilâl) adlı kısa öyküsü üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 1013-1023. DOI: 10.29000/rumelide.1369136.

Öz

Arap edebiyatında kısa öykü, 20. yüzyılın başlarında bağımsız bir tür olarak ortaya çıkmıştır. Modern anlamda ilk kısa öykü örneği ise, Mısırlı yazar Muhammed Teymur'un 1917 yılında 'es-Sefür' gazetesinde yayımlanan 'Fi'l- Kitâr' (Trende) adlı öyküsüdür. Mısır'da ilk örneği görülen kısa öykü zamanla diğer Arap ülkelerine de yayılmıştır. Modern Arap edebiyatında öykünün Irak'taki ilk örnekleri 1920'li yıllarda görülmektedir. Bu bağlamda Iraklı yazar Mahmud Ahmed es-Seyyid, Irak edebiyatında kısa öykünün ilk temellerini atan yazar olarak bilinmektedir. Bu çalışmaya konu olan yazar Fuâd et-Tekerli ise Arap kültürünün gelişmesine ve Arap edebiyatının zenginleşmesine katkıda bulunan birçok öykü ve roman yazmıştır. Yazar, eserlerinde kendine özgü sanatsal dokunuşları ve yöntemlerinin yanı sıra entelektüel ve sosyal değerleri ile de öne çıkmaktadır. Yazarın öykülerinde yaşadığı toplumun birçok değerini bulmak da mümkündür. 1951 yılında yayımlanan 'Hems Mubhem' (Belirsiz Fısıltı) adlı eseri, yazarın ilk kısa öykü koleksiyonudur. Bu çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde kısa öykücülüğe genel olarak değinildikten sonra Irak kısa öykücülüğünden, Fuâd et-Tekerli'nin hayatından ve edebi kişiliğinden bahsedilmiştir. Sonrasında ise Fuâd et-Tekerli'nin 'Tahte Şeceratin Vârifeti'z-Zilâl' (Gölgeli Bir Ağacın Altında) adlı kısa öyküsünün yazarlar tarafından yapılan çevirisi verilir ve öykü konu, anlatıcı, öykünün geçtiği zaman ve mekân, kişiler kadrosu, olay örgüsü, ana düğüm, dil özellikleri, üslup, öykünün edebi akımlarla ilişkisi, yapısı bakımından türü olmak üzere alt başlıklar halinde tahlil edilmiştir. Sonuç kısmında ise çalışma ile ilgili genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kısa öykü, Fuâd et-Tekerli, gölgeli bir ağacın altında

“Under a shady tree” (tahte şeceratin vârifeti'z-zilâl) by Fuad et-Tekerli a review on his short story

Abstract

The short story in Arabic literature emerged as an independent genre in the early 20th century. The first example of a short story in the modern sense is the story of Egyptian writer Muhammed Teymur named 'Fi'l-Kitar' (On the Train), which was published in the newspaper 'es-Sefur' in 1917. The short story, the first example of which was seen in Egypt, spread to other Arab countries over time. The first examples of the story in modern Arabic literature in Iraq are seen in the 1920s. In this context,

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü (Ankara, Türkiye), gurkan.dagbasi@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2050-9213 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 11.07.2023-kabul tarihi: 20.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1369136]

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arap Dili ve Belagati (Ankara, Türkiye), selinyazici999@gmail.com, ORCID ID: 0009-0005-1189-8578

Iraqi writer Mahmud Ahmet es-Sayyid is known as the author who laid the first foundations of the story in Iraqi literature. The writer Fuad et-Tekerli, who is the subject of this study, wrote many stories and novels that contributed to the development of Arab culture and enrichment of Arabic literature. The author stands out with his intellectual and social values as well as his unique artistic touches and methods in his works. It is also possible to find many values of the society in which the author lives in his stories. His 1951 work, 'Hems Mubhem' (The Uncertain Whisper), is the author's first collection of short stories. In this study, firstly, Iraqi short storytelling was mentioned, then Fuad et-Tekerli's short story 'Tahte Şeceratin Vârifeti'z-Zilal' (Under a Shady Tree) is the subject, narrator, time, place, cast of characters, plot, main node. It has been analyzed under eleven titles, including language features, style, the relationship of the story with literary movements, and the type of the story in terms of its structure. In the conclusion part, a general evaluation of the study was made.

Keywords: Short story, Fuad et-Tekerli, under a shady tree

1. Giriş

Modern anlamda kısa öykünün, Batı’da 18. yüzyılda ortaya çıktığı bilinmektedir. 19. yüzyılın başlarında ise gazete ve dergilerde yaygınlık kazanarak günümüzdeki formuna ulaşmış ve romandan ayrı bir tür olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Kahraman, 2020:1). 19. yüzyılda dünya edebiyatında Edgar Allen Poe, Washington Irving, Gogol, Gorki ve özellikle de Anton Çehov ile öne çıkan bu yazın türü büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Rusya’da Gogol, Dostoyevski, Turgenyev ve Çehov’un öyküleri, öykü türünün edebi eserler arasında yer edinmesine büyük katkı sağlamıştır. Rus oyun ve kısa öykü yazarı olan Çehov, tarihte kısa öykü alanında en iyi yazarlar arasında sayılmaktadır. Nitekim bu isim, Arap edebiyatında da kısa öykü türünde takip edilen öncü isimlerden biri kabul edilir. Kendisi olaylardan ziyade ayrıntılara önem veren, çizgisel geniş bir zamanı değil, özel bir ana yoğunlaşan kısa öyküler yazmıştır. Çehov’un kısa öykü türünde en ünlü eserleri arasında ‘Şişman ile Zayıf’, ‘Bukalemun’, ‘Kabuğuna Sinmiş Adam’ sayılabilir (Alpay, 2016:154).

Kısa öykü, Arap Dünyası’nda da çok sayıda yazar tarafından kaleme alınan edebi bir türdür. Bazı edebiyat araştırmacıları, Arap edebiyatında kısa öykücülüğe giden yolda Kur’an’da geçen kıssalar, Antere b. Şeddâd, Zâhir Baybars, Hayy b. Yakzân; Binbir Gece Masalları, Makâmât, tezkireler ve Kelile ve Dimne gibi eserleri görmenin mümkün olduğunu vurgulamaktadırlar. Bazıları ise kısa öykünün, edebi bir ürün olarak ilk kez Cahız’ın elinde geliştiğini ve bu kısa öykü ürünlerinin ‘Kitâbu’l- Buhalâ’ (Cimriler Kitabı)’da bulunduğunu ileri sürerler (Özkanlı, 2019:1323). Ancak Tâhir Ahmed Mekkî gibi bazı edebiyat eleştirmenleri ise kısa öykünün batı etkisinden dolayı ortaya çıktığı ve Arap edebiyatında daha önce bulunmadığı görüşündedir. Modern Arap edebiyatında kısa öykünün nasıl ortaya çıktığı konusunda edebiyatçılar arasında fikir ayrılığı olsa da, bütün edebiyat eleştirmenleri ve araştırmacıları, modern anlamda ilk kısa öykü örneğinin el-Medresetu’l- Hadîse’nin (Modern Ekol) öncülerinden olan Mısırlı yazar Muhammed Teymûr’un 1917 yılında ‘es-Sefûr’ gazetesinde yayımlanan ‘Fi’l-Kitâr’ (Trende) adlı öyküsü olduğu noktasında aynı görüştedir (Yıldız, 2002:46). Fi’l-Kitâr’ (Trende) adlı öykü kitabı ilk modern Arap öykü eseri olarak kabul edilmektedir. Ayrıca eserin çevirileri, Arap öyküsünün Batı dünyasında tanınmasını sağlamıştır (Kahraman, 2020:3).

Modern anlamda kısa öykü, 1798’de Napolyon’un Mısır’ı işgal etmesi sürecinde kültürel bir merkez olan Mısır’da doğmuş ve buradan diğer Arap ülkelerine yayılmıştır. Mısırdaki öykü alanında akla gelen ilk eser, Mustafa el-Menfelûtî’nin en-Nazarât (Bakışlar) ve el-‘Aberât (Gözyaşları) adlı eserdir (Ürün, 2016:133).

Mısır, Suriye, Irak, Filistin ve Lübnan ekseninde öykü dalında ilk eserler 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında görülmüştür (Kahraman, 2020:3). Mısır'da Muhammed Teymûr, Mustafa Lutfi el-Menfâlûtî, Taha Hüseyin, Muhammed Hüseyin Heykel ve Tefk el-Hakîm; Irak'ta Mahmud Ahmet es- Seyyid, Hâlid Habib er-Râvî ve Şâlûm Dervîş; Suriye'de Ahmet Faris eş-Şidyâk, Muhammed en-Neccâr ve Zekeriyâ Tâmir; Lübnan'da Halîl Mutrân, Suheyl İdrîs, Cibrân Halîl Cibrân ve Mihâil Nuay'me; Filistin'de ise Halîl Baydâs, Abdulmesîh Haddâd, Gassân Kenefânî gibi isimler kısa öykü türünde eser veren yazarlar arasında olup, kısa öykünün Arap edebiyatında ayrı bir tür olarak gelişmesinde önemli rol oynamışlardır (Yazıcı, 1999:8).

2. Irak'ta kısa öyküye kısa bir bakış

Modern Arap edebiyatında öykünün Irak'taki ilk örnekleri 1920'li yıllarda görülmektedir (Daş,2020:200). 1920-1930'lu yıllarda ayrı bir kimlik kazanma sürecine giren Irak, Lübnan ve Mısır etkisinden kurtularak kendine has edebi bir ürün oluşturmaya başlamıştır. Bu oluşumun temelinde Batı ve Osmanlı etkisinin büyük bir payı vardır. Buna paralel olarak Irak'ta ilk kısa öykü yazarı olarak bilinen Mahmud Ahmet es-Seyyid'in, et-Talâî adlı eserini, Ömer Seyfettin'den etkilenerek yazdığı bilinmektedir (Kahraman,2020:3).

Modern Irak edebiyatında öykünün temellerini atan Iraklı yazar Mahmud Ahmet es-Seyyid, Irak toplumunu ve dramını anlatan, aynı zamanda Iraklı yazarların bu türü benimsemesi için büyük çaba sarf eden öncü bir isimdir. Yazarın kendi döneminde kaleme aldığı 'fi Sebîlî'z-Zevâc' (Evlilik Yolunda) adlı eseri Irak'ta modern anlamda ilk kısa öykü olarak genel kabul görmektedir ve 'Mesîru'd-Du'afâ' (Güçsüzlerin Yolculuğu), 'en-Nekabât' (Musibetler), 'et-Talâî' (Öncüler), 'Celâl Hâlid' (Celâl Hâlid) adlı eserleriyle de dönemin ön plana çıkan isimlerinden biri olmuştur. Bunların yanı sıra 'el-Hasedu'l-Evvel' adlı eseriyle Enver Şâul, 'Azametun Fâriğâ' adlı eseriyle Zu'n-Nûn Eyyûb, 'Usretu Umm Mihâil ve Hâ'irun' adlı eseriyle Abdulhak Fâdil, 'el-Cesedu ve el-Ebvâb' adlı eseriyle Hâlid Habib er-Ravi, 'Nuzha Fi Şavarî'i Mehçûra' adlı eseriyle Ahmed Khalaf, 'el-Vechu-l Âri' adlı eseriyle Ahmed Saadawi, 'el-Burcu'l-Âci' adlı eseriyle Fuâd et-Tekerlî, 'Rusul-ul İnsaniyye' adlı eseriyle Abdullah Niyâzî, 'Kissatun Bedriyyetun' adlı eseriyle Abdulmelik Nurî yazarlar, Irak öykücülüğünde önem arz eden şahıslardır (Daş, 2020:201).

3. Fuâd et-Tekerlî'nin hayatı ve edebi kişiliği

Fuâd Abdurrahmân et-Tekerlî, 22 Ağustos 1927 yılında Bağdat'ta dünyaya gelmiştir. et-Tekerlî, muhafazakâr ve aristokratik bir aileye mensuptur. Öğrenim hayatını Bağdat'ta geçirmiş ve 1949'da Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Bir süre avukatlık yaptıktan sonra hâkim olarak görev yapmıştır. 1964 yılında Bağdat Asliye Mahkemesi'ne yargıç olarak atanmıştır. 1980'lerde kısa bir süre için Fransa'ya gitmiş ve ardından Irak Adalet Bakanlığı'nda hukuk uzmanı olarak görev yapmak üzere Irak'a geri dönmüştür. 1991'de Körfez savaşı'ndan sonra Irak büyükelçiliğinde çalışmıştır. Roman ve öykü yazmaya daha fazla zaman ayırmak için 1983'te emekli olmuştur. Emekli olduktan sonra uzun bir süre Tunus'ta yaşamıştır.

Fuâd et-Tekerlî, Arap kültürünün gelişmesine katkıda bulunmuş ve yazdığı pek çok edebi öyküyle Arap edebiyatını zenginleştirmiştir. Başlangıçta kısa öyküleriyle tanınmıştır. et-Tekerli ellili kuşağın içinde yer alsada edebi faaliyetleri yetmişli, seksenli, doksanlı yıllar ve iki binli yıllara kadar devam etmiştir. et-Tekerlî'nin 'Hems Mubhem' (Belirsiz Fısıltı) adlı ilk kısa öykü koleksiyonu, 1951 yılında el-Edîbu'l-Lubnânî dergisinde yayınlanmıştır. Fuâd et-Tekerlî bir süre eser yayımlamaya ara verdiyse de

yazmaktan kendini alıkoyamamıştır. 1980 yılında, Irak romanının gelişmesinde büyük bir etkisi olan 'er-Rac'û'l-Ba'id' (Uzak Dönüş) adlı ilk romanı Beyrut'ta yayımlanmıştır. 1991 yılında, o dönem ikamet ettiği Tunus'ta 'Mev'îdu'n-Nâr' (Ateşle Randevu) adlı ikinci kısa öykü koleksiyonu yayımlanmıştır. 1995 yılında, ikinci romanı 'Hâtimu'r-Remli' (Kum Yüzüğü) ve 1998'de 'el-Meserrât ve'l-Evcâ' (Sevinçler ve Acılar) adlı romanı yayımlanmıştır. 1949 yılında yazdığı 'Baska fi Vechi'l-Hayât' (Hayatın Yüzündeki Tükürük) adlı romanı 2000 yılında Almanya'da yayımlanmıştır. 2000 yılında Birleşik Arap Emirlikleri Hükümeti et-Tekerli'ye, 'Câ'izetu 'Uveys li'r-Rivâyeti'l-'Arabiyye' ödülünü vermiştir. Son yıllarında 'Hadîsu Eşcâr' (Ağaçların Konuşması) ve 'Hazînu'l Lâmer'îyyât' (Görülmeyenlerin Hazinesi) adlı öykülerini yazmıştır. 2007 yılında son romanı olan 'el-Lâsuâl ve'l-Lâcevâb (Ne soru var ne de cevap) adlı romanını yayımlamıştır. Fuâd et-Tekerli, 2003'te ülkesinde ortaya çıkan siyasi karışıklığın ardından ülkeyi kuşatan olumsuz koşullardan kaçmak için üç yıl boyunca Ürdün'de yaşamıştır. 11 Şubat 2008 tarihinde, Ürdün'ün Amman şehrindeki bir hastanede pankreas kanseri sebebiyle 81 yaşında vefat etmiştir. (Mohammadzadeh,2013:163-166).

Yazım hayatına 1950'lerde başlayan ve Irak başta olmak üzere Arap kısa öyküsünün gelişmesinde bir dönüm noktasını simgeleyen yazar, toplumsal gerçeği ortaya koyarak, gerçeğin ötesinde de var olanlarla yakinen ilgilenmiştir. Eserlerinde kendine özgü sanatsal dokunuşları ve yöntemlerinin yanı sıra entelektüel ve sosyal değerler de öne çıkmaktadır. Merhum yazarın birçok eserinin, gerçekliğe yakınlığı, insanların endişeleriyle teması ve toplumu analiz etme konusundaki derin bilgisi nedeniyle bir nevi toplumun aynası olma niteliğini taşıdığı söylemek mümkündür. et-Tekerli'nin öykülerinin en belirgin özelliği, Irak toplumunun gerçekliğin köhnemiş yönlerini kınaması ile savaşın, yaşadığı toplum üzerindeki olumsuz etkisini ve insanların ruhsal yapısı üzerindeki etkiyi ince bir şekilde okura ulaştırmasıdır. Eserlerinde Irak'ın siyasetini ve toplumsal sorunlarını eleştirmekten kaçınmamış, ülkesinin tanık olduğu tüm meşakkatli günleri ele almıştır. Yazarın, Irak siyasi tarihinin önemli bir dönemi olan 8 Şubat 1963 askeri darbesi, Irak-İran savaşı, II. Dünya Savaşı ve savaşın Irak toplumunun üzerindeki olumsuz etkilerini hemen hemen tüm eserlerinde yansıttığı görülmektedir. Nitekim et-Tekerli'nin edebiyatı, sosyal-siyasi bir edebiyat olup, toplumsal psikoloji ile yakından ilgili olduğu aşikârdır (Mohammadzadeh,2013:164-166).

Bu çalışmaya konu olan "Tahte Şeceratin Vârifeti'z-Zilâl' (Gölgeli Bir Ağacın Altında) adlı kısa öykü, yazarın 2007 yılında yayımlanan 'Hadîsu'l Eşcâr' (Ağaçların Konuşması) koleksiyonundan alınmış olup, kitabın 69-73. sayfaları arasında yer almaktadır. Bu öyküsünde yazar, bir delikanlının bir genç kıza olan platonik aşkını ve karşılaştığı trajik bir durumu okuyucuya gerçekçi bir yaklaşımla sunmuş, ince bir üslup ve güçlü duygular uyandıran sözcükler kullanmıştır. Yazarın bu öyküsünde 'romantizm' akımının etkisi görülmektedir.

4. Geniş gölgeli bir ağacın altında

İlkbaharda güz yeşil yapraklarla dolu uzun boylu ağacın dalları altında uzunca bir süre oturdum. Her gün hiçbir şey düşünmeksizin küçük çitin kenarında çömelip dururdum. Bir gün süslü ve şık bir şekilde okuluna giderken bana sordu:

- Sen... Sen kimsin? Apartman görevlisinin oğlu mu? Diye sordu.

Belki de, saygımdan ötürü ayağa kalktığım için bana bu soruyu sormuştu.

- Ben? Muhtemelen.

- Güzel. Babana söyle, lütfen arka bahçeyi bu şekilde ihmal etmesin.

Oysa ki ben apartman görevlisinin oğlu değildim, apartman görevlisi de beni tanııyordu. Ben yaşlı annemle o apartmanın çatı katındaki küçük bir odada yaşayan avare bir insanım. Annem bazen birkaç katı temizlerdi ve ben de gün içinde birçok kez bina sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılardım. Bu şekilde geçimimizi sağlamak için birkaç kuruş kazanırdım.

Hep orada otururdum, bu önceden kimsenin dikkatini çekmezdi ama baharda açan yeşil yapraklar yanımdan geçenlerin dikkatini çekerti. Nedenini bilmiyordum. Annesi ve kardeşleriyle yaşadığı üçüncü kattaki dairesinden her gün çıktığını görürdüm. Apartmanın yanındaki sokağa gelinceye kadar arkasına dönmeden ağır ağır yürür, sonra kendisini okula götüren otobüsü beklerdi. Genellikle hareketsiz durur, apartmanın kolonlarından birinin arkasından onu izlerdim. Çoğu zaman, hatta her zaman onu görürdüm ama o beni hiç görmezdi. Bana kim olduğumu sorduğunda, beni ilk kez görmüştü.

On yedi yaşında annemin tek çocuğuydum. Annem de bu çalkantılı dünyada yalnızdı. Kıza karşılık vermek için tatmin edici bir cevap bulamadım. Bahar gibi güzeldi, gülümsüyordu ve parlak gözleri vardı. Cazibesine kapıldığım için ona doğrudan bakmaya utanıyordum. Bununla beraber ikinci gün apartman görevlisine arka bahçeden bahsedip bahsetmediğimi sordu.

-Sen onun oğlu değil misin?

-Elbette hayır.

-Affedersin, onu tanıdığımı sandım, sen kimsin?

-Ben...?

Sessizliğimi korudum, bu yüzden daha da şaşırdı. Ona ne söyleyebilirdim?

Tek kelime etmeden gitti. Ona söyleyecek hiçbir şeyim yoktu. Çünkü ona karşı kalbimde ve tüm varlığımada adeta kaynayan duygularımı kimseye söylemezdim. Özellikle de ona söylersem belki de benimle alay eder, beni aşağılardı. Annem başkent Amman'a taşındığında ben yarım öğrenciydim ve dördüncü sınıfı bitirmemiştim. Annem ve ben apartmanın çatı katındaki o küçük hapisanede kaybolmuştuk.

Eğitilmiş, okumuş ve her şeye sahip olan insanlar karşısında benim gibilerin gizlenmesi gerekirdi. Zayıf bir kalp ve içimde biraz inançtan başka hiçbir şeyim yoktu. Her şeyi hatırlıyordum ve her şeyi unutmak istiyordum. O neşeli bahar havasında güzel görünümümü, yürüyüşümü, varlığımın ihtişamını hatırlamak istiyorum. Ben, 'Varoluş Kitabı'nın' son sayfasının kenarına fırlatılmış o yaratığım... Ancak bazen onların bu dünyayla hiçbir ilgisi yoktur, annemin dediği gibi, "Allah'ın takdiridir, üstüne bir şey söylemek sana düşmez."

O ılık ve asude sabahta, her zamanki yerinde, parlak yeşil yaprakları olan gür ağacın dibinde duruyordu; ben de alçak duvarın üstünde sefil bir halde oturuyordum. Ona bakmak istemiyordum. Çünkü ona sadece tutku ve aşk dolu gözlerle bakabiliyordum.

Otobüs zamanında gelmedi, birkaç dakika gecikti; O kişi ise uzun siyah arabasıyla otobüsten önce geldi. Yayından fırlamış bir ok gibi uzaktan geldi sokağın tozunu dumana katarak durdu, sonra arabadan indi... Uzun boylu, bıçkın ve yakışıklıydı. Kıza:

-Benden başka kimseyle evlenemezsin. Kuzeninden başka biriyle evlenemezsin... Ben. Anladın mı? Dedi.

Korkuyla geri çekildi. Yüzünün rengi ölü sarısına döndü. İki elini göğsünün koydu. Hangi ilahi gücün etkisiyle yaptığını anlamadığım bir şekilde o kapkara yüzüne karşı bağırdı:

- Asla! Asla!

Kalbim, ruhum ve tüm vücudum titrer halde, bulunduğum yerden aşağı atladım ve onlardan iki metre uzaklıkta bir yere düştüm. Adamdan, kızıdan, onların arasında böyle kalmamdan ve olabileceklerden dolayı korku ve endişe içerisindeydim. Birbirleriyle kızırmak üzere olan iki zıt kutuptular ve bu kutuplardan şüphesiz herkesi yakacak bir ateş kıvılcımı çıkacaktı.

Adam titreyen bir sesle bağırdı:

-Ne?

Kolunu sol yanında bir tarafa doğru uzattığını gördüm. Onu tanımadığım için -belki de köyde doğmamla alakalıdır- hareketi beni korkuttu, ben de onlara yaklaştım. Kız da çantasını göğsüne bastırılmış, geri adım atmadan dimdik ayakta duruyordu ve benim kadar korkmamışa benziyordu. Yüksek bir sesle bağırdı:

- Asla. Sana asla diyorum.

O uzun boylu, şık giyimli adam ceketinin altından hançerini çıkarıp hızla kızın sol omzuna, göğsüne yakın bir yere sapladı. Çok korkmuştum. Ben de öyle yapacağımı düşünmüştüm. Köylü damarımdan dolayı, kalbime ve varlığıma sahip olan o masum kıza ne olacağı içime doğmuştu. Ne kısaydım ne de zayıftım ancak gördüklerim sadece öfkemi değil, tabiri caizse deliliğimi, çılgınlığımı da uyandırdı. Ona saldırdım ve yüzüne bir yumruk attım. Şaşırılmış görünüyordu. Kız ise dikkatleri üzerimize çeken acı bir çığlık atmıştı. Adam, kızın kaburgalarının arasından hançerini çıkardı ve kana bulanmış hançeri bana yöneltip gaddarca göğsüme saplayacakken elimle yakaladım ve hançer avucuma saplandı, ancak buna rağmen diğer kolumla onun donuk yüzüne güçlü bir yumruk indirmeyi başardım. Ardından tökezledi ve silahıyla birlikte yere düştü.

İnsanlar o sırada bize doğru koşup adamı yakalayıp polisi ve ambulansı çağırdılar.

Otobüs onu okula götürmek için geldiğinde kız tozlu, şık ve güzel kıyafetleriyle yerde uzanıyordu. Şoför, öğrenciler ve öğretmenler inip çevredekilerin arasına karıştı. Kalabalıktan uzakta, yaralarım ve şiddetli ağrılarım dayanabiliyordum ki bir süre sonra hemşirelerden biri yanıma gelip ambulansa binmeme yardım etti.

Özellikle kıza ve kimseye görünmemeye çalışıyordum. Sakin bir şekilde onu takip ettim. Şimdi ise ambulansa karşımda yatıyordu ve o güzel kız hayatımda her zaman özlemimi çektiğim gözyaşı ve şefkat dolu gözleriyle minnet içinde bana bakıyordu.

Şöyle fısıldadı:

-Hayatımı kurtardın.

Utangaçtım, bu tür durumlardan hep kaçınırdım. Kolunu bana doğru uzattığında paniğe kapıldım. Tarif edilemez bir şefkatle elime dokundu ve tekrar fısıldadı:

-Hayatımı kurtardın... Biliyor musun? Neden?

Tek kelime etmedim, bakışlarımın ona ikna edici bir cevap vermesi için yeterli olduğunu düşündüm. Bu harika varlık ölmedi ve hızla sağlığına kavuştu. Sonrasında ise bana onun evlendiği, uzun ve mutlu bir hayatı olduğu söylendi.

-Ama ben...

5. Öykünün tahlili

Çalışmanın bu bölümünde Fuâd et-Tekerli'nin 'Tahte Şeceratin Vârifeti'z-Zilâl' (Gölgeli Bir Ağacın Altında) adlı kısa öyküsü konu, anlatıcı, öykünün geçtiği zaman ve mekan, kişiler kadrosu, olay örgüsü, ana düğüm, dil özellikleri, üslup, öykünün edebi akımlarla ilişkisi, yapısı bakımından incelenmiştir.

5.1. Konu

Fuâd et-Tekerli'nin 'Tahte Şeceratin Vârifeti'z-Zilâl' (Gölgeli Bir Ağacın Altında) adlı kısa öyküsü bir delikanlının genç bir kızdı hoşlanmasını konu eder. Genç delikanlı alçak bir duvarın üstünde otururken, hoşlandığı kız onun karşısından geçer. Genç kız, delikanlıyı apartman görevlisinin oğlu sandığı için 'babana söyle, lütfen arka bahçeyi bu şekilde ihmal etmesin' der. Delikanlı apartman görevlisinin oğlu değil, apartman sakinlerinin ücret karşılığında ihtiyaçlarını karşılayan ve bu şekilde geçimini sağlayan, yaşlı annesi ile apartmanın çatı katında yaşayan bir gençtir. Delikanlı her gün aynı yerde oturur, genç kıza okula giderken durağa kadar izler. Ancak genç kız delikanlıyı hiç görmez. Genç kız, bir gün yine onu aynı yerde otururken görür ve apartman görevlisine arka bahçeden bahsedip bahsetmediğini sorar. Delikanlı bu soru karşısında sessiz kalınca, genç kız onun apartman görevlisinin oğlu olmadığını anlar. Delikanlı yine bir gün her zamanki yerinde kıza izlemeye başlar. Genç kızın otobüsü biraz gecikir ve o sırada uzun siyah araçtan inen uzun boylu, şık giyimli bir adam sinirli bir şekilde kıza 'benden başka kimseyle evlenemezsin' der. Bu genç, kızın kuzeninden başka biri değildir. Genç kızın yüzü korkudan sapsarıya döner ve ona 'asla' diyerek cevap verir. Adam bir anda hançerini çıkarır ve kızın sol omzuna, göğsüne yakın bir yere saplar. Genç kızdı hoşlanan delikanlı bu görüntü karşısında çılgına döner ve adama saldırır. Adam ise hançerini tam delikanlının göğsüne saplayacakken delikanlı hançeri yakalar ve avucuna saplanır. Bu sırada ise diğer koluyla adama yumruk atar ve adam yere yığılır. Çevredekiler kızın etrafına toplanır ve ardından ambulans gelip kıza ve genç delikanlıyı hastaneye götürür. Genç kız minnettar bakışlarıyla delikanlının gözlerinin içine bakar ve 'hayatımı kurtardın' der. Delikanlı ise utancından tek kelime edemez ve sadece kızın gözlerinin içine bakar. Genç kız bir süre sonra sağlığına kavuşur. Daha sonrasında ise delikanlı, kızın evlendiğini ve mutlu bir hayatı olduğunu işitmesi ile öykü sona erer.

5.2. Anlatıcı

Kısa öyküdeki anlatıcı, kahraman-anlatıcı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Aktarma yöntemi ise daha çok anlatmadır. Öykünün baş kahramanı gözlemci bakış açısıyla olayları anlatmaktadır.

كنت أراها تخرج يومياً من شقتها في الدور الثالث حيث تعيش مع والدتها وأختها. تسير باتزان ودون التفات حتى تصل الشارع بجانب العمارة فتقف تنتظر الحافلة التي تنقلها إلى المدرسة. (et-Tekerlî, 2007:69-70)

(Annesi ve kardeşleriyle yaşadığı üçüncü kattaki dairesinden her gün çıktığını görürdüm. Apartmanın yanındaki sokağa gelinceye kadar arkasına dönmeden ağır ağır yürür, sonra kendisini okula götüren otobüsü beklerdi).

Burada yazar, okuyucuya, öykünün baş kahramanının çevresinde olup bitenleri ince bir duyguyla anlatmasını hissettirmeyi amaçlamıştır.

5.3. Zaman

Öyküde belli bir zaman diliminde anlatıldığını söylemek zordur. Dolayısıyla açık bir zaman verilmemektedir. Ancak;

تحت الشجرة العالية التي تنتفش بالأوراق الخضراء الكثيفة خلال الربيع (et-Tekerlî, 2007:69)

"İlkbaharda gürl yeşil yapraklarıyla dağılan uzun boylu ağacın dalları altında" cümlesinden hareketle öykünün bir ilkbahar mevsiminde geçtiği söylenebilir.

5.4. Mekân

كنت أجلس يومياً على حافة السياج الواطي، أتأمل بلا شيء (et-Tekerlî, 2007:69)

"Her gün hiçbir şey düşünmeksizin küçük çitin kenarında otururdum" cümlesinde geçen 'küçük çitin kenarı' ifadesini açık mekân,

تسير باتزان ودون التفات حتى تصل الشارع بجانب العمارة فتقف تنتظر الحافلة التي تنقلها إلى المدرسة. عادة ما كنت أقف ساكناً أراقبها وراء أحد الأعمدة التي تقوم عليها العمارة (et-Tekerlî, 2007:70)

"Apartmanın yanındaki sokağa gelinceye sağa sola bakmadan ağır ağır yürür, sonra kendisini okula götüren otobüsü beklerdi. Genellikle hareketsiz durur, apartmanın kolonlarından birinin arkasından onu izlerdim" cümlesinde geçen 'apartmanın yanındaki sokak ve apartmanın kolonlarından biri' ifadesi açık mekân;

كانت تقف ذلك الصباح الدافئ الرائق في مكانها المعتاد بالقرب من الشجرة الكثيفة الأوراق ذات الخضرة الزاهية؛ وكنْتُ على الجدار الواطي، (et-Tekerlî, 2007: 71)

"O ılık ve asude sabahta, her zamanki yerinde, parlak yeşil yaprakları olan gürl ağacın dibinde duruyordu; ben de alçak duvarın oradaydım" cümlesinde geçen 'parlak yeşil yaprakları olan gürl ağacın dibi' ifadesi açık mekân,

لكنها كانت مستلقية أمامي الآن في سيارة الإسعاف (et-Tekerlî, 2007:73)

"Ancak şimdi ambulansa karşımda yatıyordu" cümlesinde geçen 'ambulans' ifadesini kapalı mekân olarak değerlendirilebilir.

5.5. Kişiler kadrosu

Öykü karakter bakımından son derece sınırlıdır ve şahısların isimleri zikredilmez. Öyküdeki karakterlerin tamamı anlatıcının bakış açısından verilir. Öyküde figüran karakter ile birlikte dört kişi konu edinilir; delikanlı, delikanlının annesi, genç kız ve genç kızın erkek kuzeni. Öyküde ana merkeze alınan kişi genç delikanlıdır. 'Genç kızın erkek kuzeni' bıçkın ve saplantılı bir karakterle sunulmaktadır. 'Delikanlının yaşlı annesi' ise bir apartmanın çatı katındaki küçük bir odada oğlula birlikte yaşayan ve apartmanın temizliğini yapan mazlum bir karakterdir.

5.6. Olay örgüsü

Öyküde olay örgüsü; giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç bölümden meydana gelmektedir. Giriş kısmında yazar, öykünün başkişisi olan genç delikanlının genel ruh halini, aynı apartmanda oturduğu bir kıza karşı hissettiği aşkı ve onu her gün okula giderken uzaktan izlemesini ele almaktadır. Gelişme kısmında anlatılan olayda ise bir gün genç kız okula giderken onunla evlenmek isteyen kuzeni kızın yolunu keser ve aralarında çıkan tartışmadan ötürü kuzeni, kızın göğsüne yakın bir yere bıçak saplar. Bu durum karşısında kıza karşı derin bir sevgi besleyen öykünün başkişisi ise adama saldırır ve kendisi de bu sırada elinden bıçaklanarak yaralanır. Etraftakilerin müdahalesi ile ambulans gelir, kız ile öykünün başkişisi olan genç delikanlı ambulansa bindirilir. Öykünün sonuç kısmında, aradan uzun bir zaman geçtikten sonra genç delikanlının, kızın evlendiğini ve mutlu bir yaşamı olduğunu öğrenmesi anlatılmaktadır.

Olay örgüsünü farklı bir üslûpta ele alan yazar, öyküde ara ara diyaloglara yer vermiştir ve böylece öyküye canlılık kazandırarak okuyucu kitlenin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Olaylar arasında sebep sonuç bağı kurulmuştur. Olay örgüsü olayın baş kahramanı olan delikanlı ile genç kızın yaşadıkları arasında gelişmiştir.

5.7. Ana düğüm

Öyküdeki ana düğüm, öykünün başkişisi olan genç delikanlının, bir genç kıza karşı hissettiği derin duygular ve karşılaştığı trajik bir olaydır. Ancak bu düğüm hüsrarla nihayete ererek öykü bitirilmiştir.

5.8. Dil özellikleri

Öykünün tamamına standart Arapça yani fasih Arapça hâkimdir. Herhangi bir deyim, atasözü ya da yabancı bir sözcük kullanılmamıştır. Bununla beraber et-Tekerli'nin çalışmaya konu olan kısa öyküsünde devrik cümleler ve edebi bir dil kullandığı görülmektedir. Yazarın bu dil özelliklerine başvurmasındaki gerekçe, öyküyü tekdüzelikten kurtarmak ve öyküye akıcı bir atmosfer kazandırarak dilin zenginliklerini ortaya koymak olabilir.

5.9. Üslûp

Öyküde romantik ve akıcı bir üslûp egemendir:

(et-Tekerli, 2007:71) أريد أن أستذكر شكلها الجميل ومشيتها ورونق وجودها في ذلك الجو الربيعي المبهج

"O neşeli bahar havasında güzel vücudunu, yürüyüşünü, varlığının ihtişamını hatırlamak istiyorum".

Fuâd et-Tekerlî'nin bu öyküsünde üslûbunun genel olarak sanatsal ifadelerle yer veren bir üslup kullandığı görülmektedir. Ayrıca yazar, karakterlerin ve çevrenin özelliklerini ve ruhunu canlandırmak için tasvir tekniğini sık bir şekilde kullanmıştır. Öyküde sıfatlara ve benzetmelere yer verildiği görülmektedir.

تحت الشجرة العالية التي تنتفش بالأوراق الخضراء الكثيفة خلال الربيع، كان لي مجلس تحت أغصانها طالت مدته،
(et-Tekerlî, 2007: 70)

"İlkbaharda güre yeşil yapraklarıyla dolu uzun boylu ağacın dalları altında uzunca bir süre otururdum".

جاء من بعيد كالسهم المنفلت من قوسه (et-Tekerlî, 2007: 71)

"Yayından fırlamış bir ok gibi uzaktan geldi".

5.10. Öykünün edebi akımlarla ilişkisi

Öykünün, topluma dair konuları ele alması ve hem toplumsal hem kişisel duygu boyutlarına yer vermesi romantizm akımından etkilendiğini göstermektedir. 20. yüzyılda önem kazanan romantizm akımı Arap Edebiyatını da etkilemiş; çağdaş Arap yazarları bu akımdan etkilenecek öykü ve romanlarında bir anlatım türü olarak betimlemelere sıkça başvurmuştur (Emekli, 2017:866).

5.11. Yapısı bakımından öykünün türü

Kısa, modern ve romantiktir. Öykü okuyucuyu sıkacak kadar uzun değildir. Anlatım teknikleri bakımından moderndir. Olayların başlaması, gelişmesi ve sonuçlanması bakımından da romantiktir.

Sonuç

Modern anlamda kısa öykünün Batı'da 18. yüzyılda ortaya çıktığı bilinmektedir. Kısa öykü 19. yüzyılın başlarında ise gazete ve dergilerde yaygınlık kazanarak romandan ayrı bir tür olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Kahraman, 2020:1). Edgar Allen Poe, Washington Irving, Gogol, Gorki ve özellikle de Anton Çehov gibi yazarların eserleriyle, dünya edebiyatında yer alan kısa öykünün ilk örnekleri verilmeye başlanmıştır. Modern anlamda Arap edebiyatında ilk kısa öykü örneği, el-Medresetu'l- Hadîse (Modern Ekol)'nin öncülerinden olan Mısırlı yazar Muhammed Teymûr'un 1917 yılında 'es-Sefûr' gazetesinde yayımlanan 'Fi'l- Kitâr' (Trende) adlı öyküsüdür (Yıldız, 2002: 46). Modern Arap edebiyatında öykünün Irak'taki ilk örnekleri ise 1920'li yıllarda görülmektedir (Daş,2020:200). 1920-1930'lu yıllarda Irak, kendine has edebi bir ürün oluşturmaya başlamıştır. Mahmud Ahmet es-Seyyid, et-Talâî adlı eseriyle Irak'ta ilk kısa öykü yazarı olarak bilinmektedir.

Fuâd Abdurrahmân et-Tekerlî, Irak öykücülüğünün en önemli isimlerinden biri olarak bilinmektedir. 1927-2008 yılları arasında yaşayan yazarın birçok eseri bulunmaktadır. Yazar genelde Arap, özelde ise Irak edebiyatının gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Yazarın 'Tahte Şeceratin Vârifeti'z-Zilâl' (Gölgeli Bir Ağacın Altında) adlı kısa öyküsü, 2007 yılında yayımlanan 'Hadîsu Eşcâr' (Ağaçların Konuşması) koleksiyonundan alınmıştır. Bu öyküsünde yazar, bir delikanlının bir genç kıza olan platonik aşkını ve karşılaştığı trajik bir durumu okuyucuya gerçekçi bir yaklaşımla sunmuştur. Ayrıca yazarın bu öyküsünde "romantizm" akımının etkisi görülür.

Fuâd et-Tekerlî'nin 'Tahte Şeceratin Vârifeti'z-Zilâl' (Gölgeli Bir Ağacın Altında) adlı kısa öyküsünde genel olarak bir hüznün egemendir. Öykünün başkışisinin içinde bulunduğu durum, ruh hali, genç kıza karşı hissettiği derin duygular ve hüznle sonuçlanan bir sondan ibarettir. Anlatıcı, kahraman-anlatıcı şeklindedir, aktarma yöntemi ise daha çok anlatmadır. Öykünün gerçekleştiği mekân, genel olarak açık mekândır, sadece öykünün sonunda kapalı mekân olarak ambulansa yer verilmiştir. Öyküde yer yer diyalog, dış monolog, tasvir, anlatma, iç konuşma ve geriye dönüş tekniğinden istifade edilmiş ve böylece anlatım teknikleri başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Genç kızın görünümünün bir bahara benzetilmesi gibi başarılı benzetmeler kullanılmıştır. Öyküde yaşanan olayların okuyucu kitlenin gözünde canlanması, yazarın kullandığı başarılı tasvirler ile sağlanmıştır. Öykünün geneline fasih Arapça hâkimdir. Yazar, öyküde gerçek hayatta da yaşanabilecek dramatik bir konuyu ele almıştır. Son olarak ise öykü, hüznünlü bir sonla bitirilmiştir.

Irak başta olmak üzere Arap kısa öyküsünün gelişmesinde bir dönüm noktasını simgeleyen Fuâd et-Tekerlî'nin bu dramatik kısa öyküsüyle birlikte modern Arap kısa öykücülüğüne başarılı bir çalışma sunduğu aşikârdır.

Kaynakça

- Alpay, İ. (2016) Anton Çehov'un Kısa Öykücülüğü. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(1),154-156.
- Ayhan, K.A. (2022), *Kısa Öykü Çeviri Eleştirisi*. Ankara: Fecr yayınları.
- Daş, F. (2020). Iraklı Yazar Mahmûd Ahmed es-Seyyid'in Beddây el-Fâyiz Adlı Öyküsünün Tahlili. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, 2(2), 200-204.
- Emekli, İ. (2017). Mısırlı Kısa Öykü Yazarı Fuad Kandil ve Ercu Ella Yedume'z-Zalam Öyküsü. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4 (12), 875-889
- Fuâd T. (2007). *Hadîsu'l-l Eşcâr*. Suriye: Al-Mada yayıncılık.
- Kahraman, K. (2020). *Arap Edebiyatında Kısa Öykünün Oldukça Kısa Bir Öyküsü*. Erişim tarihi: 29.11.2022, <https://www.dunyabizim.com/arap-edebiyatinda-kisa-oykunun-oldukca-kisa-bir-oykusu-makale.1762.html>
- Mohammadzadeh, E. (2013). Modern Irak Romanında Fuâd et-Tekerlî ve el-Lâsu'âl ve'l-lâcevâb Romanı Üzerine Bir İnceleme. *İ.Ü. Şarkiyat Mecmuası*, 22(1),164-176.
- Özkanlı, Z. (2019). Ürdün'de Kısa Hikâye ve Musa İbrahim Abu Rayash'ın "kelebek" Adlı Hikâyesinin Tahlili. *II. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi*,1323-1333.
- Talib, A. (2006). *el-Usûl'ul Arabiyyeti Lifenni'l-Kıssati'l-Kasîrati*. Erişim tarihi: 02.12.2022, <https://diwanalarab.com/الأصول-العربية-لفنن>
- Ürün, A.K. (2016). Modern Arap Edebiyatında Öne Çıkan Bazı Temalar. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (35), 133-142.
- Yazıcı, H. (1999), *Çağdaş Arap Öyküleri*, İstanbul 1999, s.8; "Hikâye", DİA, XVII,481.
- Yıldız, M. (2002). Arap Edebiyatında İlk Modern Kısa Öykü: Muhammed Teymur'un fi'l-Kitâr'ı. *Nüsha Dergisi* (4) ,41-55.